

3^e Advent - Dagthema: Een nieuwe wereld, het kan!

Overweging 16 december – Jan Andraea

Medevoorgangers: Sylvana Simons en Jotika Hermsen

“... ‘Zelfs al probeert de werkelijkheid je ervan af te brengen’,

zegt Jesaja, ‘blijf hopen!’

‘Blijf geloven dat je zult oogsten wat je zaait. Hoe dan ook.

Dat je zult wonen in het huis dat je hebt gebouwd.

Kortom dat dingen voltooid zullen worden. Zelfs al zie je het niet gebeuren.

De nacht loopt teneinde’ ... ”

Eerste lezing

Tweede lezing: ‘The Bridge’ van Kate Rushin

Lied: Die mij droeg

op.36, nr 5

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Die mij droeg op adelaarsvleugels,
die mij hebt geworpen in de ruimte.

En als ik krijsend viel
mij ondervangen met uw wieken
en weer opgegooid
totdat ik vliegen kon
op eigen kracht.

Welkom en inleiding

Lieve mensen, goede morgen.

Speurend naar woorden voor deze derde adventszondag kwam ik op het al meer dan 50 jaar oude lied van Huub Oosterhuis: *De nacht loopt ten einde, de dag komt naderbij*. Huub heeft die zin niet verzonnen, het is een Jesaja-tekst. Nooit wordt er zoveel uit de profeet Jesaja gelezen als de laatste weken van het jaar: de duisternis in, het licht tegemoet.

Het licht: als een belofte, als nieuwe geboorte, als de te verwachten mensenzoon, als een nieuw begin

Het overkoepelende adventsthema van de Duif is ‘Het kan!: een nieuwe wereld’.

Al enkele weken huiver ik bij die woorden. In het tijdsgewricht waar menselijkheid zo op de proef wordt gesteld. Machten die tegen de schepping ingaan komen op als vloed.

Kan het echt? Hoe dan? Die zogenaamde nieuwe wereld met als symbolisch beeld: de komst van het kind. Kerst 2018.

Eerlijk, ik heb ter voorbereiding op dit moment weken van niet-weten achter de rug. Die mij droeg was het openingslied deze ochtend.

Lieve mensen, de essentie van De Duif, van deze gemeenschap, is dat je hier welkom bent. Waar ook vandaan, met wie je ook bent, van elke week, van zo nu en dan, misschien vandaag voor het eerst. Alleen of samen: Welkom

Een nieuwe wereld. Vandaag pogen we dat gestalte te geven met christenen, moslims, ongelovigen, boeddhisten, bekenden en vluchtelingen.

Er zijn veel dragende handen en woorden en muziek om ons heen. De stoelen zijn klaargezet, het klavier wordt aangeraakt, de koffie gezet, de liederen gedirigeerd.

We zullen woorden geven, luisteren, roepen en stil zijn.

Als het gaat om een nieuwe wereld: 'Het kan', stel ik je twee vrouwen voor.

Ik ga vandaag voor met Sylvana Simons.

Haar partijprogramma opent met de volgende tekst: Een gedeeld verlangen naar connectie, empathie, solidariteit, rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid. Met respect voor verschillen, maar focus op wat bindt.

Zij is en wil zijn het symbool van de politiek van gelijkwaardigheid. Zo heb ik haar leren kennen!

Op weg naar de gemeenteverkiezingen van dit jaar hebben we intense gesprekken gevoerd. Want als je werkelijk een nieuwe echte gelijkwaardige wereld wilt, zal de oude wereld tegen je opstaan. De oude profeten spraken er al over, met name de profeet Daniel, geciteerd in Mattheus. Hij sprak over de moeite die het kost om tegen machtsdenken en onderdrukking in te gaan. En als je dat doet kan dat oplopen tot ongehoord taalgebruik en geweldsspiralen.

Dan stel ik je voor: Jotika Hermsen.

Zij werd geboren in 1932 en wist al heel vroeg dat ze het klooster in wilde gaan. Ze leefde 24 jaar als katholieke non. Vele jaren later, in 1986, ontmoette ze de Thaise Monnik Mettavihari. Puurheid, mededogen en wijsheid waren begrippen die haar het meest troffen. De gelukkige uitstraling van de monnik deed haar besluiten zijn leerling te worden. Ze werd upasika, wat wil zeggen: boeddhiste met acht leefregels.

Later werd ze bevoegd meditatielerares. Nog steeds leidt zij op haar 86e stilteretraites en werkt full time. Ze kreeg de 'Outstanding woman in buddhism award' uit handen van de Verenigde Naties.

In de duistere uren van mijn leven was zij er. Later andersom ook.

Ik heb haar gevraagd om vandaag stil met ons te zijn.

Van duister naar licht, de nacht loopt ten einde, de dag komt naderbij.

Ik heb hen gevraagd licht naar voren te brengen, brandende kaarsen.

Mijn vrienden:

Adel Hassan, gevlucht uit Egypte

Seraj Eldeen, gevlucht uit Syrië

Ariya Irabu, gevlucht uit Iran

Dennis, komend uit de duisternis van de eenzaamheid

Conny, komend uit de duisternis van alledaags racisme

Mijn Moluks-Indische familie:

Joshua en Aisha, Rianne en Tom, komend uit het duister omdat we net mama en onze zus hebben moeten laten gaan.

We luisteren naar: *Het volk dat in duisternis gaat, zal aanschouwen groot licht*
Ik wens je een aangeraakt uur

Lied Als op de dag van de oogst

HuubOosterhuis / Antoine Oomen

Jesaja 9:1-5

Koor: Het volk dat in duisternis gaat
zal aanschouwen groot licht.
Die wonen in schaduw van dood,
over hen op gaat het licht.

Zij zullen lachen en juichen,
lachen en juichen,
als op de dag van de oogst.

Allen: Het volk dat in duisternis gaat
zal aanschouwen groot licht.
Die wonen in schaduw van dood,
over hen op gaat het licht.

Eerste lezing

Bijdrage door Sylvana Simons

Lied Dat een nieuwe wereld komen zal

HuubOosterhuis / Antoine Oomen

Dat een nieuwe wereld komen zal
waar brood genoeg – en water stroomt voor allen.
Daar bouwen wij veilige buurten wonen dooreen
in wijken van vrede in schaduw van bomen.

Geen kinderen zullen daar sterven
oude mensen maken hun dagen vol
en jonge mensen zullen daar pas
op hun honderdste sterven.

Wij zullen niet voor de leegte zwoegen
geen kinderen baren voor de verschrikking.
De wolf en het lam zullen weiden tezamen:
wij leren de oorlog af.

Dat een nieuwe wereld komen zal
waar brood genoeg – en water stroomt voor allen.

Tweede lezing, The Bridge

By Kate Rushin

Bijdrage door Sylvana Simons

I've had enough
I'm sick of seeing and touching
Both sides of things
Sick of being the damn bridge for everybody

Nobody
Can talk to anybody
Without me
Right?

I explain my mother to my father my father to my little sister
My little sister to my brother my brother to the white feminists
The white feminists to the Black church folks the Black church folks
To the ex-hippies the ex-hippies to the Black separatists the
Black separatists to the artists the artists to my friends' parents...

Then
I've got the explain myself
To everybody

I do more translating
Than the Gawdamn U.N.

Forget it
I'm sick of it

I'm sick of filling in your gaps
Sick of being your insurance against
The isolation of your self-imposed limitations
Sick of being the crazy at your holiday dinners
Sick of being the odd one at your Sunday Brunches
Sick of being the sole Black friend to 34 individual white people

Find another connection to the rest of the world
Find something else to make you legitimate
Find some other way to be political and hip

I will not be the bridge to your womanhood
Your manhood
Your human-ness

I'm sick of reminding you not to
Close off too tight for too long

I'm sick of mediating with your worst self
On behalf you your better selves

I am sick
Of having to remind you
To breathe
Before you suffocate
Your own fool self

Forget it
Stretch or drown
Evolve or die
The bridge I must be
Is the bridge to my own power
I must translate
My own fears
Mediate
My own weaknesses
I must be the bridge to nowhere
But my true self
And then
I will be useful

Lied: Er schreeuwt een mens onrecht

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Er schreeuwt een mens, onrecht,
de schreeuw van de hongersnood.
Er werd op hoog gezag besloten:
een deel der mensheid hoeft geen brood.
Opdat wie rijk is rijk kan blijven leven,
wie heeft hem wordt gegeven, onrecht,
en de rest mag dood.

Het gaat als vuur, onrecht,
het blakert je steden zwart.
Maar jij woont in gekoelde tuinen,
met blinde muren om je hart.
Je leert de sterken op de zwakken jagen,
je leert ze zich gedragen, onrecht,
als een ras apart.

Dit is jouw uur, onrecht,
geen god die nog hoger scoort.
Je hebt al haast de hele wereld,
alleen nog niet het laatste woord.
Dat staat met licht geschreven in de geesten
van mensen, niet van beesten, onrecht,
en dat plant zich voort.

De eerste zwarte vrouw in Nederland die een politieke partij is begonnen. De eerste katholieke non, die internationaal bijgedragen heeft om de vrouwenbeweging een gezicht te geven. Het kan: een nieuwe wereld.

De vraag deze ochtend is, als het kan, wat is er dan te doen of te laten.

Ik heb al gezegd: ik kom uit weken, misschien wel maanden van niet weten. Uren mijmeren in mijn nieuwe Franse land, omringd door gele vestjes werd me duidelijk dat woede, frustratie en boosheid een radicale hoopvolle eerlijkheid vraagt. En dat vraagt verschillen onder ogen zien, verschillen tussen rijk en arm, verschillen tussen culturen, verschillen tussen religies.

Verschillen tussen jou en mij en die niet gaan verbloemen met dialogen die de gulden middenweg bewandelen. Zoals te horen was is het gedicht *The bridge* van de zwarte feministe Kate Rushin. De vrijzinnige moslim Enis Odaci, die zich bezighoudt met interreligieuze dialoog verwoorde het zo: "Kijk naar de Abrahamistische godsdiensten: durven we aan te kijken dat Moslims Jezus wel als profeet erkennen, maar niet als zoon van God. Weten we dat gereformeerde christenen zich afkeren van Moslims, want zij die niet geloven in de verlossing door Jezus zijn verloren. Zo ook zullen liberale joden het nooit met orthodoxe joden kunnen vinden, ook gereformeerden en katholieken niet, de sjiieten en soennieten niet."

Radicale hoopvolle eerlijkheid

Aanschijn der aarde, wie zal jou vernieuwen.

Radicale hoopvolle eerlijkheid moet met het hart. En als we vandaaruit naar de verschillen kijken kunnen er twee dingen gebeuren. Er komt een gesprek op gang of het gesprek loopt snel ten einde.

Maar waarom zouden we dat doen? We moeten dat doen omdat heel veel mensen hun hart aan het sluiten zijn. Dat uit zich in opkomend nationalisme, agressie op de barricades en oplopende geweldspiralen. Als mensen zich niet gehoord voelen, sluiten ze hun hart.

Je hart laten spreken en niet sluiten is een grote opgave. Maar ze zijn ons voorgegaan. Mozes moest De Ene geloven met heel zijn hart. Jezus wilde zijn leven offeren met heel zijn hart. En Mohammed vroeg om overgave aan God met heel zijn hart.

Utopie: hoop tegen verdrukking in

Een nieuwe wereld, kan het?

En dan zijn daar de woorden van Jesaja: Wolf en lam gaan samen. Geen gewezen en geweeklaag. Niemand doet kwaad. Niemand sticht onheil. Mooie utopie.

Prachtig als het zo zou zijn. Maar zo is het niet. Nu niet, toen niet.

Wat heb je ons te zeggen, Jesaja?

Er zijn namelijk zoveel redenen om niet blij te zijn. Er is zoveel wat afbreekt. Jesaja wist dit. En toch. Toch houdt hij ons dit voor. Een utopie. Hoop tegen verdrukking in.

Hoop die je levend houdt, wat er ook gebeurt. Hoop is geen toekomstvoorspelling. Hoop is niet: denken dat het wel succesvol zal aflopen. Nee, het gaat om iets anders. Het gaat om een bezieling die blijft, wat er ook gebeurt. Het gaat er om dat je de vlam brandend houdt.

Die vlam is de basis voor radicale eerlijkheid en onder ogen zien wat we moeten aanzien.

De Tsjechische schrijver Vaclav Havel schreef hier indringende woorden over:

*Diep in onszelf dragen wij hoop;
Als dat niet het geval is,
Is er geen hoop.
Hoop is een kwaliteit van de ziel
En hangt niet af van wat er in de wereld gebeurt.
Hoop is niet
Voorspellen of vooruitzien.
Het is een gerichtheid van de geest,
Een gerichtheid van het hart,
Verankerd voorbij de horizon.
Hoop in deze diepe en krachtige betekenis
Is niet hetzelfde als vreugde omdat alles goed gaat of
Bereidheid je in te zetten voor wat succes heeft*

*Hoop
Is ergens voor werken
Omdat het goed is.
Niet omdat het kans van slagen heeft.
Hoop is niet hetzelfde als optimisme;
Evenmin de overtuiging dat iets goed zal aflopen.
Het is de zekerheid
Dat iets zinvol is
Onafhankelijk van de afloop
Onafhankelijk van het resultaat.*

Zelfs al probeert de werkelijkheid je ervan af te brengen, zegt Jesaja, blij hopen!

Blijf geloven dat je zult oogsten wat je zaait. Hoe dan ook. Dat je zult wonen in het huis dat je hebt gebouwd. Kortom dat dingen voltooid zullen worden. Zelfs al zie je het niet gebeuren.

De nacht loopt teneinde.

=====

- Nu wil ik Jotika uitnodigen om ons in de stilte te begeleiden

Op weg naar stilte

Toen ik de stilte vroeg: 'Met welke woorden kan ik over jou vertellen?' kreeg ik geen antwoord.

Het leek alsof ze zich terugtrok.

Kopschuw werd en niet gezegd wilde worden.

Ze liet zich niet zien, ze liet zich niet horen, ze liet zich niet aanraken.

Misschien is het wel zo, flitste het door me heen, dat ze niet gebruikt wil worden?

Aan die gedachte besteedde ik geen aandacht. Ondertussen werd ik wel nerveus.

"Wat gebeurt hier?" vroeg ik me af.

Plotseling doemt het beeld op van mijn oma.

Ze zit aan een hoge tafel met een pluchen tafelkleed

Ze strijkt met haar hand over het kleed, met de vleug mee en tegen de vleug in.
De kleine draadjes gaan rechtop staan.

Ze draagt een lange schort en heeft grijs haar in een knotje boven op haar hoofd.

Ze heeft een vriendelijk gezicht.

Ze is altijd blij als ze ons, mijn zus en mij ziet. Als we komen is het goed, maar als we gaan is het ook goed. Ze heeft ons niet nodig, ze doet ook geen moeite om aardig te zijn, ze hoeft niet op te vallen,

Ze is gewoon vriendelijk en ik voel me veilig.

Geen woorden over stilte, geen uitleg. Ze is het gewoon. Ze hoeft niet te doen alsof, ZE IS HET.

Stilte-zijn kan dat? Geen geratel meer van de kwetterende geest? Net iets anders dan: "Ik ben even stil?"

Stilte-zijn... Je hoeft er geen moeite meer voor te doen, je bent het.

Ik nodig je uit om te ervaren hoe dat is. Ga gemakkelijk zitten. De ogen kun je sluiten als je dat wilt. Je hoeft niets bijzonders te doen. Je hoeft niet te visualiseren, alleen aandacht geven aan de innerlijke ruimte, het natuurlijk proces van gewaar-zijn, dat je terug vindt in vergelijkingen zoals:

De stilte van de aarde bedekt met sneeuw in de vroege morgen, met alleen het geluid van een krakende voetzool,

De stilte van de hoge gletsjers als de winter op zijn koudst is. (E.Schmidt)

De stilte diep in de zee, onder de rimpelingen en golven, waar het eeuwig stil lijkt. (Erling Kagge)

Stilte bij een knapperend haardvuur, of rondom een stille bosvijver.

De stilte van buiten, waarin je alleen bent met je eigen verbeelding en gedachten.

De stilte in onszelf

'Kom zitten,' zegt Boeddha: 'pauzeer even, laat komen wat komt.'

Wees stilte. Durf met lege handen te staan, voorbij bezorgdheid om 'mij en mezelf,' met niets om je aan vast te houden...

Wees stilte, herken jezelf, zoals je in diepste wezen bent: stilte. De bron van elke gedachte, van ieder gevoel.

De stilte die niet schreeuwt, die glimlacht, die toehoort, die luistert en ontvangt. Ze kent geen haast, ze is er gewoon als bron van vreugde, als bron van vriendelijkheid en kracht.

Stilte-zijn is gewaar-zijn, is waar-zijn, liefde zijn.

Er valt niets te controleren,

Er valt niets te verdienen.

Stilte overwint angst en maakt ruimte. Zij is hoogst intelligent.

Afwezigheid van mensen is niet nodig. Je kunt samen zijn, je kunt alleen zijn. Je bent aanwezig: voorbij oordeel, waardig en nooit meer bang om niet goed genoeg te zijn.

Vanuit deze staat van geest kun je onbevreesd contact maken, kun je met open armen ontvangen.

Het is de stilte van een vriendelijke/wijze intelligente mens, die 'het geknakte riet niet zal breken en de walmende vlaspit niet doven. Die geen ongelijkwaardigheid zal tolereren in welke situatie dan ook.

Mogen we vanuit die stilte, moedig en onverschrokken zijn.

(We zitten 5 min. in stilte) - Jotika 16-12-2018

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

Ik zal niet geloven in het recht van de sterkste,
in de taal van wapens, in de macht van de machtigen.
Maar ik wil geloven in het recht van de mens,
in de open hand, in de macht der geweldloosheid.

Ik zal niet geloven in ras of rijkdom,
in voorrechten, in de gevestigde orde.
Maar ik wil geloven dat alle mensen mensen zijn,
dat de orde van het onrecht wanorde is.

Ik zal niet geloven dat ik verdrukking daar kan
bestrijden als ik onrecht hier laat bestaan.
Maar ik wil geloven dat recht één is, hier én daar,
dat ik niet vrij ben zolang er nog één mens slaaf is.

Ik zal niet geloven dat de liefde een begoocheling is,
vriendschap onbetrouwbaar en alle woorden leugens.
Maar ik wil geloven in de liefde die alles verdraagt,
in de weg van mens tot mens,
in een woord dat zegt wat het zegt.

Ik zal niet geloven dat honger en oorlog onvermijdelijk
zijn en de vrede onbereikbaar.
Maar ik wil geloven in de kleine daad,
in de schijnbaar machteloze liefde in de vrede op aarde.

Ik zal niet geloven dat alle moeite tevergeefs is,
dat de dood het einde zal zijn,
maar ik durf te geloven altijd en ondanks alles,
in de nieuwe mens, in Gods eigen droom:
een nieuwe hemel, een nieuwe aarde waar gerechtigheid
zal wonen.

Amen.

Tafelgebed: Moge ons voor waar verschijnen

Huib Oosterhuis / Tom Löwenthal

Moge ons voor waar verschijnen,
die genoemd wordt zoon der mensen,
die gezegd wordt dood maar levend,
die gehoopt wordt mens voor allen.

Moge ons verschijnen deze,
niet in droom, in stand van sterren,
niet als spiegelbeeld in water,
maar in mensentaal van liefde.

In dit mensenbrood gebroken,
levenskansen, recht voor allen,
in het drinken van de beker,
in vergeving en ontferming.

Moge ons verschijnen deze,
ogenlicht en levensadem,
knecht en koning, lam en herder,
lieve meester, woord van God.

Moge ons verschijnen deze,
ogenlicht en levensadem,
knecht en koning, lam en herder,
lieve meester, woord van God.

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Nodiging

Breken en delen van brood en wijn

Lied: Jij nog naamloze

Huib Oosterhuis / Antoine Oomen

Ander, ouder, iemand in ons verborgen:
plotseling, oplaaierend vuur van visioenen,
aanshijn der aarde vernieuwend. (2x)

Rede, dwaasheid, hart, onbedwingbare
die ons weten doet wat wij niet weten,
wat onmogelijk is bij mensen en goden.

Ingepakt in wolken schoorvoetend gaan wij.
In onze handen klemmen wij wichelroeden,
spiegels en zwaarden.

En neerdrukt ons droefheid om het gedane,
om niet te keren woorden,
om wat groeide, om wat versteende, verwaaide.

Jij, nog naamloze, ademt ons open
en wekt in ons weerbarstig geheugen
wat wij zagen met onze vroegste ogen.

En doet ons gaan in tranen maar ongebroken
door de nacht van de schepping
en houdt ons gaande naar een nieuwe geboorte:

blinde muren zacht licht, water geworden
en aan de overzijde rozensteden
en de zang van de lijster.

Gebed - Gelofte aan de mensheid van Hisamatsu (*Japans geleerde en Zen leraar 1889-1980*)

vertaling: Ton Lathouwers

uitgeproken door Jotika Hermsen

Laat ons ontwaken tot ons ware zelf,
mensen worden vol van mededogen,
onze gaven ten volle ontplooien,
ieder volgens de eigen roeping in het leven.

Ons bewust worden van het lijden (de doodstrijd),
persoonlijk en maatschappelijk,
en de bron ervan onderkennen.

De juiste richting ontdekken,
waarin de geschiedenis zou moeten voortgaan,
en elkaar de hand reiken,
zonder onderscheid naar man- of vrouw- zijn,
zonder onderscheid naar ras, natie of klasse.

Laat ons met mededogen de gelofte afleggen,
het diepe verlangen van de mensheid,
naar bevrijding van haar ware zelf
werkelijkheid te doen worden,
en een wereld bouwen, waarin iedereen
waarachtig en in heelheid kan leven.

Onze Vader

Onze Vader, die in de hemel zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw koninkrijk kome;
uw wil geschiede op aarde, zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood,
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
in eeuwigheid.
Amen.

Actie en informatie

Slotlied Herschep ons hart

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

1.Koor 2.Allen

Herschep ons hart, heradem ons verstand,
dat wij elkaar behoeden en doen leven.
Maak ons tot uw gemeente,
wees de stem die ons geweten wekt.
Verberg u niet, verberg u niet.

Zegenbede

